

La cultura és l'expressió de la creativitat humana i configura la identitat col·lectiva dels pobles a través d'un procés dinàmic de relació amb el món. El seu rol és tan important en el desenvolupament de les persones i les comunitats que els drets culturals formen part indissociable dels drets humans.

Conscients d'aquest fet, les Ciutats Educatives contribueixen de manera destacable a la garantia i promoció dels drets culturals dels seus habitants, tal com es recull en la nova Carta de Ciutats Educatives. A través de les seves polítiques, engeguen iniciatives destinades a corregir les desigualtats en l'accés i el gaudi de les oportunitats culturals i educatives; promouen les arts com a via d'inclusió social i educativa; incentiven la creativitat i la innovació cultural com a vectors de desenvolupament personal i socioeconòmic; i fomenten un rol actiu de la ciutadania en la planificació i gestió de l'oferta cultural. Alhora, inverteixen esforços i recursos en la formació de professionals de les diverses expressions culturals i tenen un paper clau en la preservació i promoció del patrimoni cultural tangible i intangible i en la protecció de la diversitat cultural.

Per visibilitzar aquesta tasca es va convocar la tercera edició del Premi Ciutats Educatives 2020, sota el lema "Inclusió i democratització de la cultura", que va rebre un total de **58 candidatures procedents de cinquanta ciutats** (de tretze països i quatre continents). Un jurat internacional va seleccionar les tres experiències guanyadores i les set finalistes, després d'un procés deliberatiu en el qual va voler deixar constància expressa de l'excel·lent qualitat de totes les propostes.

Les tres experiències guanyadores d'aquesta edició són:

Aquí hi viu la cultura: Xarxa Catul (Medellín, Colòmbia):

Articulació dels diferents serveis i equipaments culturals i dels seus protagonistes amb l'objectiu de donar suport a les dinàmiques culturals locals i propiciar el treball col·laboratiu.

Programa educatiu per a la inclusió i valorització de la diversitat ètnica i cultural (Santos, Brasil):

Educació antiracista per fer visible la contribució de la civilització africana i la seva diàspora, els pobles indígenes i les comunitats migrants i refugiades en la societat brasilera.

Al cor de la meva infantesa (Torres Vedras, Portugal):

Foment de les relacions intergeneracionals per generar espais de trobada entre nenes, nens, joves i persones grans de comunitats rurals, a través d'activitats que vinculen la memòria, la vida i l'art.

Tant les iniciatives premiades com les finalistes posen en relleu el poder transformador del binomi cultura i educació. Esperem que la seva difusió animi més governs locals a reforçar el vincle de les seves polítiques culturals i educatives i a continuar explorant el seu potencial per crear pobles i ciutats més inclusius, creatius i orgullosos de la seva diversitat.

Medellín (Colòmbia)

Santos (Brasil)

Torres Vedras (Portugal)

Medellín

AQUÍ HI VIU LA CULTURA: XARXA CATUL

Medellín és la capital del departament d'Antioquia, Colòmbia, té 2.376.337 habitants i és situada a la vall d'Aburrá. Disposa d'un ampli sistema cultural integrat per museus, biblioteques, unitats esportives i centres culturals. A més, el sector creatiu està format per més de 6.500 empreses, el 98% de les qual són micro i petites empreses.

Integrada per 16 equipaments culturals entre Cases de Cultura, Unitats de Vida Articulada, teatres i Laboratoris de Producció Sonora, la Xarxa CATUL és un projecte de la Secretaria de Cultura Ciutadana i la Subsecretaria d'Art i Cultura de l'Alcaldia de Medellín, en aliança amb Comfenalco Antioquia (Caja de Compensación Familiar, constituïda com a organització sense ànim de lucre). La Xarxa s'estén per tota la ciutat i els districtes en què es divideix, i impacta, de mitjana, en unes 400.000 persones cada any.

Les Cases de Cultura van néixer en la dècada dels 90 com a resposta a l'onada de violència que es va viure durant aquells anys. Aquestes entitats treballaven conjuntament amb les comunitats, però estaven desarticulades entre si. L'any 2014, les Cases de Cultura comencen a treballar sota un model de xarxa articulada.

El projecte involucra artistes, organitzacions de base i col·lectius per mitjà de la dinamització d'espais de cocreació, cogestió i de responsabilitat compartida, per a la formació i el foment d'experiències d'aprenentatge lliure i col·laboratiu, i ho fa reconeixent la diversitat de subjectes, comunitats i territoris. Alhora, s'aposta per la defensa de pràctiques i sabers populars com a formes d'expressió i comprensió legítimes de la realitat social.

En el marc del projecte es desenvolupen les accions següents:

→ **Laboratoris de Cocreació:** espais de trobada per a la creació, experimentació i intercanvi de coneixement entre artistes de trajectòria mitjana i/o llarga i actors artístics i culturals del territori.

→ **Festival CATUL:** presentació d'experiències i processos construïts al llarg de l'any en la

Xarxa articulada de Cases de la Cultura, Teatres, Unitats de Vida Articulada i Laboratoris de Producció Sonora que persegueix garantir l'apropiació i gaudi dels drets culturals.

Xarxa, reunits en un esdeveniment per donar a conèixer l'oferta, els tallers i les accions empreses en els diferents equipaments culturals.

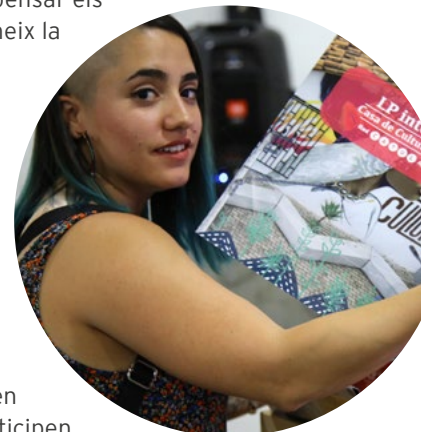
→ **Museografies de barri:** processos de creació museogràfica de continguts desenvolupats als equipaments, amb els quals es busca donar a conèixer aquestes produccions per mitjà de dispositius interactius. Destaca el teler interactiu del taller Teixint Memòries i el tocadiscos interactiu per al festival Manrique Sempre és Tango.

→ **Una farmaciola al teu hort:** participants de processos de sembra i horta acudeixen a altres territoris per intercanviar sabers i experiències.

→ **Escola de Pensament Cocreatiu:** espai de trobada entre mediadors (talleristes, formadors, coordinadors, gestors i promotors) que busquen repensar els rumbos pedagògics que assumeix la Xarxa.

→ **Laboratoris de Producció Sonora:** espais experimentals de formació i producció de diferents moviments musicals, audiovisuals i artístics sonors de la ciutat.

Durant els últims anys hi ha hagut un augment significatiu en el nombre de persones que participen en els processos formatius que es duen a terme en els equipaments de la xarxa. La importància del projecte rau en la creació col·lectiva de sentits i en l'enfortiment de les capacitats de transformació de l'entorn, a través de múltiples processos de creació artística. A la vegada, es fomenta la reflexió conjunta per retroalimentar les propostes, de manera que es pugui avaluar i repensar el projecte permanentment per part de veus horitzontals. Des de l'any 2016, s'han generat processos que transcendeixen l'àmbit local i es consoliden com a propostes culturals de ciutat, com ara el Festival Parlem Hip Hop, Pedregal és Salsa, Caminada Punk, Manrique és Tango i el Fòrum Cuina com a Acció Social.

PRESENTA:

Alcaldia de Medellín

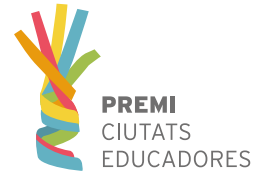
Secretaria de Cultura Ciutadana

Contacte: Sr. Herman Ferney Montoya Gil

E-mail: herman.montoya@medellin.gov.co

Santos

EDUCACIÓ ANTIRACISTA PER A LA INCLUSIÓ I VALORITZACIÓ DE LA DIVERSITAT ÈTNICA I CULTURAL

Programa educatiu per conscienciar sobre el passat i establir les bases per a una societat que respecti la seva diversitat i se n'orgulleixi.

Santos és un municipi portuari situat a la costa de l'estat de São Paulo, al Brasil, que basa la seva activitat econòmica en el turisme, la pesca i el comerç. Fundada el 1546 en el marc de la colonització europea i l'esclavisme, és una de les ciutats més antigues del Brasil i escenari d'una intensa dinàmica de resistència a l'esclavisme i del moviment abolicionista. Amb prop de 433.311 habitants, un 72,16% de la seva població és blanca i un 26,71% és negra o mestissa, un 0,99% asiàtica i un 0,11% indígena.

Quan fa 520 anys de l'arribada dels colonitzadors europeus al Brasil i 130 anys de l'abolició de l'esclavitud, els indicadors educatius, d'ascens social i de pobresa de la població negra, mestissa, indígena i migrant continuen posant de manifest les desigualtats que hi ha a escala nacional i local.

Aquestes desigualtats es veuen reforçades per una educació basada en l'eurocentrisme i en la qual la contribució de la civilització i diàspora africana, de la cultura afrobrasileira i dels pobles indígenes en la construcció històrica i cultural del Brasil ha estat sistemàticament invisibilitzada o abordada d'una manera distorsionada. En aquesta educació, a més, s'han obviat reflexions importants a l'entorn de temes com el racisme institucional, el mite de la democràcia racial, els prejudicis, el colorisme i el privilegi blanc.

Per transformar aquesta realitat, l'any 2003 una llei federal va fer obligatòria la inclusió de l'ensenyament de la història i la cultura afrobrasileira i africana en el currículum educatiu de totes les escoles públiques i privades del Brasil.

En aquest context, la Secretaria d'Educació de Santos duu a terme des de l'any 2004 accions a favor d'una educació antiracista amb l'objectiu de donar veu i protagonisme als col·lectius marginats històricament i de valorar el seu patrimoni material i immaterial. Amb aquesta finalitat, s'ha articulat un programa que integra la formació per a la comunitat educativa i la ciutadania, la reorganització del currículum escolar des de l'òptica de la diversitat i l'antiracisme, la producció de material pedagògic, itineraris urbans per visibilitzar les aportacions de les diferents comunitats ètniques, i el treball en xarxa amb agents comunitaris i la incidència política.

El projecte permet que una mitjana de 360 docents a l'any participin en formacions especialitzades, ja sigui en format presencial o virtual.

Adicionalment, s'ofereixen accions de formació obertes a la comunitat dinamitzades per líders comunitaris i/o especialistes en les quals participen una mitjana de cent persones a l'any. D'altra banda, els itineraris urbans educatius (històrics, geogràfics, literaris, arqueològics) promouen una reflexió vivencial i crítica i compten amb prop de tres mil estudiants anualment.

Entre els canvis generats per aquesta iniciativa, destaca el nombre creixent de projectes transversals dels centres educatius, que van passar de tres projectes l'any 2010 a 45 el 2019.

A través d'aquestes accions, s'ha fomentat la lectura d'autors/es fins ara ignorats, s'ha incidit en la valoració de les manifestacions culturals i estètiques dels pobles marginats i s'han descobert nous herois i heroïnes. Igualment, els centres educatius s'han compromès a afavorir l'apreciació de l'estètica negra fins ara estigmatitzada (com els cabells afro), a actuar decididament davant de denúncies de casos de racisme i a implicar activament les famílies en les diferents propostes.

També es dona suport a les accions de visibilització i intercanvi de bones pràctiques, i des de l'any 2015, gràcies a la posada en marxa del Fòrum d'Acompanyament (integrat per representants municipals, de les diferents comunitats ètniques de la ciutat, organismes públics i centres educatius i universitaris), es compta amb la participació de la comunitat en la proposta d'accions i seguiment de les intervencions, amb un enfocament d'incidència política.

PRESENTA:

Ajuntament de Santos
Secretaria d'Educació

Contacte: Sra. Cristina Barletta

E-mail: seduc@santos.sp.gov.br

Torres Vedras

AL COR DE LA MEVA INFANTESA

El municipi de Torres Vedras es troba a la regió oest de Portugal, consta de tretze comunitats rurals i té un total de 79.465 habitants. La seva principal activitat econòmica és el sector agroindustrial i és un dels principals proveïdors de productes hortícoles de l'àrea metropolitana de Lisboa. La distribució de la població per franges d'edat posa en relleu el seu progressiu envelliment: un 19,6% de persones són més grans de 65 anys i només un 15,7% de població té entre 0 i 14 anys.

En els últims anys, els canvis en les dinàmiques i formes de vida han propiciat una progressiva separació entre les generacions joves i les més grans, fet que ha reduït els espais i els moments per compartir i interaccionar. Això ha contribuït a la generació de prejudicis i estereotips que accentuen el distanciament i fan més profunda l'esclatxa intergeneracional existent.

Per respondre a aquesta situació, el projecte "Al cor de la meva infantesa", engegat l'any 2014 per l'Ajuntament de Torres Vedras, es proposa generar espais de trobada perquè nenes, nens, joves i persones grans procedents de zones rurals del municipi s'embarquin en un procés de coneixement mutu i intercanvi per mitjà d'activitats que vinculen la memòria, la vida i l'art.

Amb la col·laboració d'escriptors i escriptores, les persones grans transformen els seus records en petites novel·les familiars o llibres de records, en un procés que els permet recuperar vivències, contextualitzar-les i fer una reflexió retrospectiva de les seves vides. Una altra línia d'acció fomenta trobades a les aules entre persones grans i joves estudiants d'ensenyaments artístics. A partir d'aquestes trobades, els joves creen les obres que plasmen al seu llibre d'artista amb l'ajuda del professorat i la col·laboració d'artistes convidats. També es fan tallers de lectura i de cant coral amb l'alumnat de primària en els quals el repertori de cançons està integrat per les cançons infantils que les persones grans cantaven quan eren infants i els textos que es llegeixen estan recollits en els seus llibres de records. A més, amb l'objectiu de posar en valor el procés i compartir els aprenentatges assolits amb la comunitat, el projecte promou la presentació pública dels treballs artístics realitzats en festivals i exposicions.

Des de l'any 2014, el projecte ha involucrat directament 472 participants, entre nens, nenes, joves i persones grans. De manera indirecta, ha tingut la participació de més de mil persones.

Projecte de foment de les relacions intergeneracionals que promou espais de trobada entre nenes, nens, joves i persones grans de comunitats rurals a través d'activitats que vinculen la memòria, la vida i l'art.

En una dimensió qualitativa, la utilització de l'art (en les seves diferents formes d'expressió: literatura, arts plàstiques, música, etc.) fa possible la creació de forts vincles emocionals, cognitius i afectius entre persones de diferents edats, contextos (rural i urbà), nivells socioeconòmics i educatius. Així, per a les persones grans participants, el projecte contribueix a donar sentit a les seves pròpies vivències i a compartir-les amb el conjunt de la comunitat. A més, el fet d'escollir les cançons de la seva infantesa, cantades pels nens i nenes del present, i de veure les seves històries de vida reinterpretades de manera artística en les obres creades pels estudiants, els permet sentir-se reconegudes i connectar des d'una dimensió emotiva, fet que afavoreix la seva autoestima.

De manera complementària, el treball amb la memòria viva de la comunitat, a través de la interacció amb les persones grans, contribueix a una comprensió més gran de la història local i a reforçar el sentiment de pertinença del jovent. El projecte els ofereix una oportunitat per conèixer com era la vida en el passat al seu territori, la qual cosa els permet establir un vincle directe amb els seus ancestres i reconèixer la seva contribució al benestar comú. La iniciativa també és un espai des del qual es pot reflexionar sobre les fragilitats de les diferents etapes vitals, acceptant que totes les persones són vulnerables i necessiten cures en algun moment de la seva vida, i apel·lant a la solidaritat intergeneracional com a via per a construir comunitats inclusives.

PRESENTA:

Ajuntament de Torres Vedras
Fàbrica d'Històries

Contacte: Sra. Maria João Fernandes

E-mail: fabricadashistorias@cm-tvedras.pt